

set diu omnes illas vincere quin sæpe peccaret, et ita nec posset totam legem naturalem in illo tempore servare, nec omnia peccata contra illam vitare, ut notavi c. 18. Et ratio est, quia licet tunc non esset in singulis peccatis vitandis absoluta impossibilitas moralis, esset nihilominus non parva difficultas, in his maxime in quibus tentatio saltem mediocris urget; et inde insurgeret impossibilitas simpliciter, licet moralis, in perseverantia et uniformitate operandi longo tempore cum eadem integritate cavendi malitiam et operandi honestatem. Unde ratio facta de unaquaque gravi tentatione cum proportionem et majori vi potest hic applicari; quia multitudo et varietas occasionum et tentationum mediocrium, quæ longo tempore occurrunt, magis auget difficultatem constanter operandi honeste, et sine lapsu toto illo tempore, quam unius et ejusdem tentationis acerbitas continua per aliquod mediocre tempus eandem difficultatem ingerat, quia illa diuturna perseverantia et circumspectio in tanta rerum difficultum varietate magis repugnat mutabilitati et infirmitati liberi arbitrii, effrenatæ concupiscentiæ conjuncti. Ergo si victoria unius tentationis gravis superat moraliter vires liberi arbitrii, magis illas superat diuturna illa innocentia inter tot tentationes, etiam mediocres, de qua ratione dicemus iterum capite sequenti.

11. *Excluditur objectio.* — Dices: Ergo saltem ille homo, qui nec mediocres tentationes contra legem naturalem multo tempore pateretur, posset sola potestate liberi arbitrii peccata omnia contra legem naturæ vitare, eamque integre servare. Respondeo, data hypothesis, et loquendo de solis peccatis mortalibus, posse sine incommodo consequens admitti, quia causa adæquata illius impotentia est, quod præcepta legis naturæ non implentur, nec peccata contra illam vitantur, sine bello et pugna contra tentationes, præsertim internæ concupiscentiæ vel superbiæ, quas dæmon sua industria anget: ergo, cessante hac causa, nihil mirum est quod cesset actus. Illa tamen hypothesis supponit singularem gratiæ protectionem, sine qua impossibile est homini mortali et ratione utenti sine tentationibus vivere, et ita illa observatio legis naturæ et peccatorum fuga non esset sine gratiæ Dei protectione, quam donum perseverantiæ etiam includit. Dixi autem, loquendo de peccatis mortalibus, quia licet nulla esset tentatio graviter vel mediocriter inducens ad peccatum mortale, etiam inter leves tentationes contra præcepta,

non posset homo suis viribus diu abstinere a venialibus negligentis et defectibus qui sunt veluti connaturales homini mortali, et respectu talium peccatorum nunquam deesse possunt graves, imo et gravissimæ tentationes, ut, in libro sequenti latius dicturi sumus. Et ita nihil superest respondendum ad fundamenta contrariæ sententiæ, præter ea quæ capite sequenti addemus.

12. *Quam certa sit sententia comprobata.* — Solet autem interrogari quam sit certa hæc assertio. In quo omnes Theologi, præsertim moderni, docent esse certam et indubitam, quia contrarium multum accedit ad errorem Pelagii. Difficultas autem est an simpliciter sit de fide; aliqui enim affirmant, propter testimonia Pauli et Conciliorum quæ adduximus. Ita sentit Medina ad art. 4 et 8 divi Thomæ supra citatos, quem nonnulli moderni imitantur. At vero Soto, dicto cap. 21, non putat esse de fide, quia testimonia adducta habent aliquam interpretationem non omnino improbabilem, et sequitur Torens., libro 2 Confessionis Augustinian., cap. 3; et indicat etiam Valent., 2 tom., disput. 8, quæst. 1, puncto 3, § 2, quia solum ut opinionem Theologicam illam tradit. Et mihi etiam videtur non esse simpliciter de fide, quia non invenio expressam et specificam Ecclesiæ definitionem hujus dogmatis sub his terminis propositi, scilicet de observatione omnium præceptorum legis naturæ solum quoad vitanda peccata illis contraria. Definitiones autem generales supra adductæ habent evasiones supra etiam positas, quæ licet sufficienter refellantur, non tamen ita evidenter, ut certum de fide sit, hoc particulare dogma sub illa generali definitione contineri. Ideoque satis est dicere doctrinam hanc esse conclusionem Theologicam adeo certam, ut contraria non solum jam temeraria sit, sed etiam errori proxima. Supererat hoc loco cum Lutheranis disputandum, an homo lapsus possit cum Dei gratia servare præcepta moralia, nullum grave peccatum contra illa committendo. Sed in hoc nulla est controversia inter catholicos, nam fides docet non solum possibile, sed etiam facile esse vitare omnia hæc peccata per auxilium divinæ gratiæ, et juxta mensuram ejus servare præcepta; contra hæreticos vero contrarium sentientes videri possunt Bellarmin., lib. 4 de Justificat., a cap. 10 usque ad finem, et Valent., 2 tom., disput. 8, quæst. 1, punct. 3, § 3; et Stapleton., de Justificat., lib. 6 de Perfect. justitiæ, et in sequentibus aliqua de hoc puncto

dicemus, de dono perseverantiæ disputando in libro decimo.

CAPUT XXVII.

UTRUM, AD SERVANDAM LEGEM NATURALEM ET VITANDA OMNIA PECCATA ILLI CONTRARIA, LONGO TEMPORE, SIT NECESSARIA HABITUALIS GRATIA, VEL FIDES, AUT SUFFICIAT AUXILIUM ACTUALE, ET QUALE ILLUD ESSE OPORTEAT?

1. *Præmittitur imprimis, ac probatur requiri actuale auxilium.* — In hoc puncto supponimus necessariam esse gratiam actualis auxilii, vel motionis divinæ per internam aliquam inspirationem et illuminationem, ita ut sine hoc auxilio nec gratia ipsa habitualis sufficiat. Probatur primo, quia de hac gratia maxime loquuntur Concilia et Sancti in præsentia materia, ut supra ostensum est, et in testimoniis allegatis videre licet. Secundo, quia etiam in homine justificato, ultra habituales gratiam, requiritur speciale auxilium divinæ motionis et protectionis, ut homo custodiatur integre totam legem naturæ, non solum quoad modum supernaturalem seu meriti, sed etiam quoad vitandum omnem lapsum, ut aperte tradit Cœlestinus in Epist. ad Gallos, cap. 6, dicens: *Hominem etiam baptismatis gratia renovatum idoneum non esse ad superandas diaboli insidias, et superandas carnis concupiscentias, nisi per quotidianum Dei adjutorium perseverantiam bonæ conversationis acceperit.* Idem sumitur ex Concilio Tridentino, dicto cap. 11 et 13, et infra tractando de dono perseverantiæ dicitur; ergo a fortiori requiritur actuale auxilium ad prædictum effectum in quolibet homine non justificato. Tertio, quia quæ homines inducunt ad peccandum contra legem naturæ, actu movent et impellunt, vel suadent, quia sine his non est propria tentatio quæ actu fiat, quia non nisi per hujusmodi actus animæ infertur. Ergo e contrario soli habitus non satis juvant ad vincendam tentationem sine actuali motione et influxu divinæ gratiæ.

2. *Prima illatio ex dictis.* — *Secunda.* — Et hinc obiter infertur gratiam necessariam ad hunc effectum non posse esse solam habituales, quia hæc non dat vires, nec per se inclinatur ad actus naturales. Dices: sanat animam; ergo hoc satis est ut det vires bene operandi. Respondeo: formaliter sanat animam in ordine ad Deum tollendo culpam, non tamen sanat læsionem inductam per fomitem et

effrenatam concupiscentiam, et ita non tollit per se proximam infirmitatem bene et constanter operandi, sed indiget auxilio actuali. Secundo, infertur hanc gratiam necessariam ad hunc effectum non posse consistere in sola cogitatione honesta per ordinarias causas et objecta naturalia excitata, quæ tantum consequenter fit congrua per habitudinem ad futurum consensum, quem liberum arbitrium suis viribus præstabit. Quia, ut ostendi, illa non est gratia internæ inspirationis et illuminationis; imo nec est propria gratia, aut beneficium quod rationem legis et doctrinæ naturaliter debita et comparata excedat. Item quia omnes rationes factæ in superioribus capitibus hic procedunt, quia illo modo nec infirmitas naturæ agnoscitur, nec Pelagio contradicitur, quia non ponitur necessitas peccandi, quæ ex peccato originali manet, et sit antecedens in ipsa causa defectibili et infirma, sed ad summum ponitur necessitas consequens in præscientia Dei, quæ etiam in natura integra esse potuisset.

3. *Dubium primum in titulo positum, an requiratur etiam gratia habitualis.* — *Prima sententia affirmans.* — *Ei favere videtur Augustinus.* — His ergo positis, primum dubium est utrum gratia habitualis sit etiam necessaria ad prædictum effectum. In quo prima sententia est affirmans. Videturque esse D. Thomæ 1. 2, quæst. 109, art. 4 et 8; requirit enim gratiam habituales sanantem naturam, ut homo possit omnia præcepta implere et omnia peccata vitare. Tenet Vega, quæst. 13 de Justificat., ubi etiam addit non sufficere auxilium supernaturalis ordinis, si gratia sanctificans et charitas desit. Et hanc sententiam nunc frequentius sequuntur Theologi. Videturque sumi ex Augustino de Spirit. et litter., cap. 14 et sequentibus, ubi expresse probat fidem, quæ per dilectionem operatur, esse necessariam ad servanda omnia præcepta decalogi, et sine hac gratia etiam legem decalogi esse litteram occidentem; at fides, quæ per charitatem operatur, est fides viva per charitatem, quæ non est sine gratia sanctificante; ergo hanc gratiam vult esse necessariam ad servandum decalogum. Et idem sentit lib. 1 de Grat. Christ., cap. 8, ubi ait ad legem implendam necessariam esse gratiam et justitiam, quæ, Deo donante, diligendo teneatur; et de Corrupt. et grat., cap. 2, similiter requirit charitatem; et in Epist. 95, cum aliis Episcopis scribit, ad non peccandum non satis esse liberum arbitrium, nisi juvetur per gratiam,

quam dixerat non esse legem, sed gratiam qua justificamur ab iniquitate, et qua salvamur ab infirmitate. Multaque alia de illa gratia dicit, quæ non nisi in gratiam sanctificantem conveniunt.

4. *Item Concilia.* — Præterea hunc modum loquendi Augustini imitantur Concilia; nam Patres Carthagini., epist. 90, per gratiam, qua Christiani sumus, dicunt liberum arbitrium a concupiscentiarum dominatione liberari. Concilium etiam Milevit., cap. 3, dicit gratiam Dei in qua justificamur, dari non solum in remissionem peccatorum, sed etiam in adjutorium, ut non committantur; et in canone 4 explicat modum quo adjuvat, præstando nimirum ut quod faciendum noverimus, etiam facere diligamus, et addit inferius: *Ut ædificante charitate, scientia non possit inflare*; ubi satis declarat gratiam illam esse justificantem, quia charitatem includit; et cap. 5 definit gratiam justificationis esse ad hunc effectum simpliciter necessariam. Concilium etiam Arausic., cap. 13, dicit arbitrium voluntatis in primo homine infirmatum, nisi per gratiam baptismi non posse reparari.

5. *Prima ratio pro eadem sententia.* — *Secunda.* — Ex quibus verbis cæterisque testimoniis hæc sumitur ratio, quia infirmus, nisi prius sanitatem recuperet, non potest firmiter et constanter ambulare; ergo nec liberum arbitrium per peccatum infirmatum potest constanter bene operari, servando totam legem, et vincendo concupiscentias et tentationes omnes, omniaque peccata contraria vitando, nisi prius sanetur; non sanatur autem, nisi per gratiam sanctificantem, ut dixit Concilium Arausicanum: ergo neque potest illa omnia perficere sine tali gratia. Secunda ratio sit, qua utitur D. Thomas; nam homo carens gratia sanctificante est in peccato mortali; ergo non habet cor suum firmatum in Deo tanquam in ultimo fine; ergo non potest constanter bene uti creaturis, nec convenienter ordinare omnes actiones suas, ita ut in illis non sæpe cadat, et ad creaturam potius quam ad Deum tanquam ad ultimum finem convertatur. Quia ad finem ultimum regulari debent actus humani, ut boni sint; qui autem ab illo fine est aversus, non potest bene et constanter illa regula uti, et ideo necesse est ut sæpe deficiat, faciendo actus illi fini contrarios: et hoc confirmat illud Gregorii, homil. 41 in Evangel.: *Peccatum, quod per penitentiam non deletur, suo pondere in aliud trahit*: et auctor Imperfecti in Matth., homil. 37: *Si semel (ait) pec-*

cantes obligaverimus nos operibus diaboli, jam nostra virtute evadere non possumus: sed sicut navis, fracto gubernaculo, illuc ducitur ubi tempestas voluerit, sic et homo, divine gratiæ auxilio perditio per peccatum, agit quod non vult (id est velle debet), sed quod diabolus vult.

6. *Tertia ratio.* — Tertia ratio esse potest, quia qui implet totam legem naturalem justus est apud Deum; ergo gratiam sanctificantem habet: ergo e contrario qui hanc gratiam non habet non servat legem totam naturalem, ac subinde hæc gratia est necessaria ad non peccandum diu contra illam legem. Antecedens sumitur ex illo Pauli ad Romanos secundo: *Factores legis justificabuntur*, quod exponens Augustinus de Spirit. et litt., capite vigesimo-sexto, dicit non esse ita intelligendum, tanquam per opera, non per gratiam justificentur, sed ita intelligendum esse, factores legis justificabuntur, ut sciamus aliter eos non esse factores legis, nisi justificentur, ut non justificatio factoribus accedat, sed ut factores legis justificatio præcedat. Loquitur autem aperte de lege naturali; et potest declarari, quia si in Decalogo considerentur præcepta primæ tabulæ, includunt dilectionem Dei super omnia, quæ non est sine gratia sanctificante; si vero spectentur præcepta secundæ tabulæ, includunt amorem proximi, juxta illud Roman. 13: *Non adulterabis, non homicidium facies, etc., in hoc instauratur: Diliges proximum tuum sicut te ipsum.* Hæc autem dilectio sine vera charitate perfecte haberi non potest, quia ut ibidem dicitur: *Qui diligit proximum, legem implevit, et dilectio proximi malum non operatur.*

7. *Secunda sententia negans.* — Nihilominus multi Scholastici docuerunt ad solius legis naturalis observationem quoad omnia ejus præcepta quoad substantiam, et ad vitandum longo tempore peccatum contra illam vincendo omnes tentationes occurrentes, non esse necessariam gratiam sanctificantem, sed sufficere divinum auxilium. Ita sentit Richard. 2, d. 28, art. 1, quæst. 3, ubi hanc gratiam vocat gratiam datam, distinguitque illam tam a generali concursu, quam a gratia gratum faciente. Non tamen satis explicat an loquatur divisive tantum de præceptis legis naturæ, vel etiam collective, utrumque vero insinuat: et idem sentit Bonav. ibi, art. 1, q. 3, et art. 2, q. 2; Marsil. in 2, q. 18, art. 2, per varias conclusiones, in quibus confuse de præceptis naturalibus et supernaturalibus loquitur. Item Abulens., in cap. 19 Matth., quæst. 178 et 179, qui in hoc excedit, quod per gratiam

gratis datam nihil aliud quam motionem Dei per generalem concursum et ordinariam providentiam videtur intelligere. Illum tamen moderni aliqui Theologi imitantur.

8. *Ejus fundamentum.* — Fundamentum generale hujus sententiæ esse potest, quia gratia habitualis per se non dat vires necessarias ad efficiendos actus quibus lex naturalis servatur, et consequenter nec ad vitanda peccata vincendo tentationes; ergo nec est ad hunc effectum simpliciter necessaria. Antecedens declaratur, quia gratia habitualis, vel est in essentia animæ, et illa non est operativa, saltem ut proximum principium et virtus operandi, et ita per se non dat vires; vel sunt alii habitus infusi fidei, charitatis, et isti, licet dent vim ad efficiendos actus supernaturales, tamen ad eliciendos actus naturales non sunt necessarii; lex autem naturalis tota actibus naturalibus sufficienter impletur; ergo neque illi habitus gratiæ sunt necessarii ad prædictos effectus. Ergo nullo modo est necessaria gratia habitualis ad prædictos effectus. Probatur consequentia, quia non dantur alii habitus gratiæ, per se loquendo. Quamvis enim habitus acquisiti possint per accidens infundi, et sic vocari gratia habitualis, tamen neque illi sunt necessarii, neque ita ordinarie infunduntur, neque pertinent ad habituales gratiam, de qua est sermo, quæ omnia per se notissima sunt. Neque etiam habitus solent requiri, nisi propter suos actus, neque hic possunt alio titulo postulari, cum de necessitate gratiæ ad bene operandum tractemus. Et confirmatur, quia de facto Deus confert hoc adjutorium per actuales motiones quæ non juvantur per se ab habitibus, et dari possunt a Deo, etiam illis qui non habent habitus gratiæ; quid enim repugnat? Ergo per illas motiones gratuitas potest homo peccator carens gratia servare diu omnia præcepta legis naturæ, sine novo peccato, et sine acceptione gratiæ habitualis, quia potest nullos supernaturales actus efficere, sine quibus gratia habitualis vel remissio peccati non comparatur, ut postea videbimus.

9. *Accedit quod in contrarium allegata numer. 3 et 4 facile explicantur.* — Accedit quod testimonia in contrarium adducta non omnino cogunt. Primo, quia aliud est loqui de gratia sine qua homo non salvatur, aliud de gratia sine qua non impletur lex naturalis: nam licet prior includat posteriorem, quia nemo salvatur nisi per gratiam juvetur ad vitanda peccata, tamen e converso non est necesse ut, qui

juvetur ad legem solam naturalem servandam, salvetur. Patres autem, cum explicant se loqui de gratia justificante, loquuntur de priori gratia, sine qua homo non salvatur, non tamen dicunt illam esse necessariam ad implendam solam legem naturæ; non sufficit enim ad salutem legem naturalem servare, nisi servetur etiam lex fidei et charitatis. Unde cum Augustinus loquitur de præceptis Decalogi, ibi includit amorem charitatis Dei super omnia: unde secundo dici possunt multa intelligi de observatione præceptorum perfecta et ex dilectione Dei; sic enim loquitur Augustinus in prioribus locis, et Concilia Carthaginense et Milevitanum. Arausicanum vero solum dicit non reparari liberum arbitrium lapsum absque gratia baptismi, quod verum esset, etiamsi absque illa gratia ei daretur ut totam legem naturalem servaret, quia hoc, ut dixi, ad absolutam reparationem liberi arbitrii non satis est. Denique etiam si loquantur de observatione legis naturalis quoad substantiam, et vitando culpam, sub gratia justificationis includunt, non solum habitus, sed etiam motiones gratiæ, et omnes inspirationes et illuminationes quæ ad justitiam coram Deo obtinendam, servandam, vel promovendam nobis conferuntur. Hæc autem motiones non solum dantur hominibus justis, sed injustis et peccatoribus, et ideo per illas solas potest homo juvari ad non peccandum longo tempore, etiamsi habitus gratiæ non habeat, et nihilominus dicitur juvari per gratiam justificationis, quia ad illam pertinent dicta auxilia, etiamsi per se sola hominem non sanctificent. Et tunc etiam dicitur hic effectus fieri per gratiam sanantem, non quoad ablationem culpæ jam commissæ, sed quoad reficiendas aliquo modo vires liberi arbitrii, quæ licet non sit sanitas perfecta, est inchoata, et via ad consummatam, ideoque sub gratia sanante comprehenditur.

10. *Confirmatur primo superior explicatio.* — Et confirmantur hæc omnia, primo quia non aliter loquuntur Concilia de victoria omnium tentationum seu peccatorum committendorum, quam de gravi tentatione superanda; sed dici non potest ad gravem tentationem superandam esse necessariam habituales gratiam, et Concilia sufficienter explicantur de motione actuali gratiæ, ut supra c. 18 ostensum est; ergo idem est dicendum de vitandis peccatis longo tempore contra legem naturæ. Confirmatur secundo, quia alias homo in puris naturalibus non posset servare præcepta omnia

naturalia longo tempore, quia per vires naturæ non posset, et gratiam sanctificantem non haberet. Consequens autem est falsum, ut supponimus, et infra dicitur; ergo necesse est per motiones divinas posse hominem in eo statu perficere hunc effectum: idem ergo nunc est dicendum.

11. *Tertia sententia affertur.* — Propter quas duas rationes dixerunt aliqui non solum non esse necessariam gratiam habitualement ad hunc effectum, verum etiam nec interna auxilia proprie supernaturalia in sua entitate, qualia ad actus fidei, spei et charitatis dantur, esse necessaria, sed sufficere motiones ordinis naturalis datas modo præternaturali, id est, ultra vires naturales tam ipsius hominis, quam omnium causarum naturalium quæ illum tunc possent ad servanda naturalia præcepta excitare, sicut de gravi tentatione in eodem capite decimo-octavo dicebamus. Est enim eadem ratio, quia hic effectus non requirit principia supernaturalia quæ per se ac physice efficiant actus necessarios ad servandam legem naturæ, sed solum requirit ut moraliter moveant et fortiter, et ut mentem illuminent, ac suavem reddant operationem virtutis; hæc autem omnia per dictas motiones extraordinarias sufficienter fieri possunt. Et confirmatur hoc, quia in homine infideli potest Deus hunc facere effectum, et tamen in illo locum non habent motiones supernaturalis ordinis, quæ a fide incipiunt, ut supra vidimus; ergo fieri potest sufficienter per extraordinarias motiones ordinis naturalis.

12. *Nota pro decisione.* — In hoc puncto, distinguendum est, aliud esse loqui ex natura rei, aliud ex lege Dei. Natura spectanda est juxta qualitatem et conditionem propriam illius effectus, et internam deordinationem hominis lapsi, et improportionem ac insufficienciam quam ex se habet ad perficiendum suis viribus talem effectum; nam illud adjutorium infimi ordinis, quod fuerit sufficiens ad suppleendam illam imbecillitatem liberi arbitrii, dicitur ex natura rei sufficiens. Deus autem sua voluntate potuit statuere non facere illum effectum per tale auxilium, quod infimum vocare possumus, sed per aliud perfectius. Item potuit statuere non dare hoc adjutorium, nisi habenti hunc vel illum statum, aut gratiæ et justitiæ, aut fidei, aut aliquid simile, et quid hoc modo fuerit necessarium, dicitur tale non ex se, sed ex lege Dei.

13. *Assertio prima.* — Dico ergo primo: Si res hæc ex natura rei et internis principiis

consideretur, nec gratia habitualis, nec fides, nec motio supernaturalis in substantia est necessaria ad hunc effectum, sed sufficit gratia motionis divinæ, quæ licet sit ordinis naturalis, supernaturaliter confertur. Hanc assertionem mihi probant fere omnes rationes factæ pro secunda sententia, et præsertim duæ confirmationes ultimæ in numero 10, cum alia quam in fine numeri 11 tradidimus, quod infidelibus posset hæc gratia præstari; illud enim verum est de potentia absoluta et de intrinseca necessitate divini auxilii, sola indigentia talis causæ, et natura talis effectus spectata, quid sit de potentia ordinaria, juxta legem a Deo statutam. Dices: ergo ex natura rei sufficeret etiam sola cogitatio congrua ad prædictum effectum. Respondeo negando sequelam, quia, ut supra dixi, si cogitatio dicatur congrua mere consequenter ex cooperatione, seu assensione liberi arbitrii ad cogitationem mere naturalem, et comparatam per ordinarium cursum causarum naturalium, cum solo naturali influxu Dei, talis cogitatio nec est gratiæ beneficium, multoque minus est gratiæ auxilium. Unde impossibile est dari talem cogitationem quæ de se et sine alio adjutorio Dei sit congrua ad servanda omnia præcepta naturalia longo tempore sine peccato. Alias revera talis effectus fieret solis viribus liberi arbitrii, nam ipsum solum est quod reddit talem cogitationem congruam. Item si talis cogitatio, seu potius cogitationum multitudo, in quibusdam est congrua, quia consentiunt illi, in aliis qui non consentiunt erit sufficiens; ergo illi per se habent sufficientes vires ad illum effectum, quod est contra Concilia, quæ non solum requirunt gratiam ut fiat talis effectus, sed etiam ut fieri possit, et ut homo ad id sufficiat. Si autem cogitatio hæc, ut sit congrua ante assensionem liberi arbitrii, requirat aliquam specialem motionem, tunc, etiamsi non sit congrua, esse poterit gratia sufficiens ad illum effectum, nam congruitas, per se loquendo, non addit sufficientiam, seu vires operandi, sed efficientiam actualem; ergo cogitatio congrua priori modo spectata non est sufficiens, imo nec esse potest; posteriori autem modo sumpta non est necessaria, et quando est congrua, non habet ex congruitate vim sanctificandi et sanandi liberum arbitrium, sed potius quia est fortior motio quam per naturam esse possit; et ideo semper, quantum est ex parte Dei, est accommodata ad illum effectum, et si arbitrium cooperari velit, erit etiam congrua.

14. *Secunda assertio bipartita.* — Ostenditur prior pars. — Dico secundo: quamvis non repugnet hanc gratiam sufficientem ad vitanda diu omnia peccata contra legem naturæ dari infidelibus, nihilominus valde probabile est ex lege Dei non dari nisi solis credentibus, seu fidelibus. Prior pars nota est ex præcedenti assertionem, et ex confirmationibus quibus illam suasimus. Et quia nulla implicatio contradictionis in hoc ostendi potest, quia nulla est connexio per se et ex natura rei necessaria inter illud genus auxilii et fidem; quia omnis illuminationis mentis, quæ per illud auxilium confertur, est inferior fide; fieri enim potest per motiva honesta et cogitationes a malo retrahentes, fortiores quidem et frequentiores quam per naturales vires vel causas fieri possent, non tamen in assensu fidei fundatas. Et ex parte affectus dari similiter posset hoc adjutorium per affectiones et voluptates, vel terrores proportionatas dictæ illuminationi absque superiori fide; ergo absolute non repugnat adjutorium hoc dari infidelibus.

15. *Posterior pars probatur primo.* — Nihilominus probatur altera pars, quia gratia, quam Scriptura et Patres docent necessariam esse ad vitanda peccata, et resistendum tentationibus contra legem naturæ, est gratia fundata in fide; ergo requirit fidem; ergo, saltem ex lege Dei, non datur nisi fidelibus. Consequentia sunt per se evidentes. Antecedens patet ex discursu Pauli in epist. ad Rom.; nam, ut ostendat fidei necessitatem, declarat prius omnes gentes et Judæos plenos peccatis fuisse, quia illi, sua naturali sapientia et libertate de lege sua confisi, concupiscentias vincere non valuerunt, et inde concludit fidei necessitatem ad vitanda peccata contra legem naturæ; unde in c. 3 subinfert: *Ubi est ergo gloriatio tua? Exclusa est. Per quam legem? Factorum? Non, sed per legem fidei;* id est, ait August. de Spirit. et litter., c. 13: *Quod operum lex minando increpat, hoc fidei lex credendo impetrat:* et infra: *Lege operum dicit Deus: Fac quod jubeo; lege fidei dicitur Deo: Da quod jubes.* Denique fides gratiam includit, quia ea ipsa quæ non poterant impleri per legem, per fidem impleta sunt, ut ait idem August. lib. Proposit. in epist. ad Rom., in 19; ergo gratia per quam servanda est lex naturalis, est gratia fidei, seu fundata in fide, aut per fidem impetrata: et de hac loquitur Paul. ad Rom. 7, dicens: *Quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum;* quæ autem sit hæc gratia declarat statim cap. 8 dicens:

Lex spiritus vitæ in Christo Jesu liberavit me a lege peccati et mortis. Lex autem Spiritus vitæ eadem est quæ lex fidei, quæ per internam virtutem Spiritus concupiscentias vincit; unde etiam dixit idem Paulus ad Galat. 3: *Conclusit Scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex fide Jesu Christi daretur credentibus:* sub promissione enim non tantum intelligenda est æterna hæreditas, vel perfecta sanctitas, sed etiam fortitudo et virtus ad vincenda peccata, et ideo ipsemet Christus Dominus dixit Joann. 15: *Si quis in me non manserit (utique per fidem), mittetur foras, sicut palmes, et arescet,* peccata utique multiplicando.

16. *Probatur secundo.* — Deinde assertionem hanc confirmant Patres Africani in Epistolis sæpe citatis, nam in 90 dicunt per gratiam illam, qua Christiani efficiuntur, vere liberari liberum arbitrium, ne concupiscentiis obediat. Gratia autem prima, qua Christiani efficiuntur, et fundamentum christianæ justitiæ, est fides; et non obedire concupiscentiis, est legem naturæ servare; ergo auxilium necessarium ad legem naturæ sine peccato servandam supponit fidem, et in ea fundatur. Idemque probant alia testimonia, quæ supra in prima opinione adduximus; tandem idem indicant Patres, quando dicunt veram gratiam auxiliantem ad sancte vivendum et cavenda peccata incipere a vocatione ad fidem, ut tradit Concilium Arausic. cap. 4 et ult.; Augustinus, epist. 103, et sæpe alias; Prosper contra Collator., c. 22, 26 et 29; Fulgent. de Incarnat. et grat., cap. 16 et 17.

17. *Probatur tertio.* — His testimoniis addi possunt optimæ congruentiæ, propter quas expedire potuit Deum hanc legem statuere. Prima, quia decrevit Deus ut gratia, quæ dat vires ad liberandum arbitrium a servitute concupiscentiæ, non daretur hominibus nisi propter Christi merita; ergo non debuit etiam dari nisi media fide Christi explicita vel implicita; ergo non datur nisi fidelibus ex lege ordinaria. Secunda, quia ad manifestationem gratiæ Dei, et ad superbiam hominum reprimendam, oportuit ut agnoscerent sine fide et gratia Christi non posse legem, sive naturalem, sive scriptam, servare, nec diu a peccato abstinere, quam rationem indicat sæpe Paulus in locis citatis. Tertia, quia motiva fidei sunt fortiora ad continendum hominem a peccatis, sive timore terreatur, sive amore inducatur, et ideo de lege ordinaria motiones et auxilia, quibus ad illum effectum juvatur, sunt in fide fundata, unde est illud Petri: *Cui resistite fortes in*